

VIIES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2023

Jh 8:2–11 (2Sm 12:1–10.13; Rm 2:1–11)

2 Kuid koidu ajal tuli Ta tagasi pühakotta ning kogu rahvas tuli Tema juurde ning Ta istus ja õpetas neid.

3 Aga kirjatundjad ja variserid tõid abielurikkumiselt tabatud naise, panid ta keskele seisma

4 ja ütlesid Jeesusele: «Õpetaja, see naine tabati abielurikkumiselt.

5 Mooses on Seaduses käskinud niisugused kividega surnuks visata. Mida nüüd Sina ütled?»

6 Aga seda nad ütlesid Teda proovile pannes, et nad saaksid Teda süüdistada. Jeesus kummardus ja kirjutas sõrmega maa peale.

7 Aga kui nad küsides peale käisid, ajas Jeesus enese sirgu ja ütles neile: «Kes teie seast ei ole pattu teinud, visaku teda esimesena kiviga!»

8 Ja Ta kummardus jälle ja kirjutas maa peale.

9 Ja seda kuuldes¹ lahkusid nad üksteise järel, vanematest alates, jäid üksnes Tema ja keskel seisev naine.

10 Jeesus ajas enese sirgu² ja ütles talle: «Naine, kus nad on? Kas keegi ei ole sind surma mõistnud?»

11 Tema ütles: «Ei keegi, Issand!» Aga Jeesus ütles: «Ega minagi mõista sind surma. Mine, ja nüüdsest peale ära enam tee pattu!»

Päevatõusu aegu aga tuli Ta jälle pühakotta ja kõik rahvas tulvas Tema juurde ning maha istudes Ta õpetas neid. Kirjatundjad ja variserid aga toovad Tema juurde abielurikkumiselt kinni võetud naise ja, pannes ta keskele seisma, ütlevad Talle: «Õpetaja, see naine on tabatud otse abielu rikkumiselt. Seaduses aga on Mooses andnud meile korralduse säherdused naised kividega surnuks visata. Mida Sina nüüd ütled?» Seda aga nad ütlesid Teda kiusates, et neil oleks alust Teda süüdistada. Jeesus aga, kummardudes alla, kirjutas sõrmega maasse uuristades. Kui nad aga küsides talle üha peale käisid, tõstis Ta end sirutades pea ja ütles neile: «See, kes teist on patuta, olgu esimene tema peale kivi heitma.» Ja taas alla kummardudes Ta kirjutas maasse. Nemad aga, olles seda kuulnud, hakkasid üksteise järel välja minema, vanematest alates, ja jäi Tema üksi ja keskel olev naine. Olles ennast sirutades pea tõstnud, ütles Jeesus talle: «Naine, kus nad on? Kas keegi polegi sind surma mõistnud?» Tema aga ütles: «Mitte keegi, Issand!» Jeesus aga ütles talle: «Ei minagi sind surma mõista. Mine ja ära enam patusta!»

---

¹ Mõnedes käsikirjades järgneb και υπό της συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι – «ja olles südametunnistuse poolt süüdi mõistetud» (1968. aasta piiblitõlkes: «ja südametunnistus neid süüdistas»).

² Mõnedes käsikirjades järgneb: και μηδένα θεασάμενος πλήν της γυναικός – «ja nägemata kedagi peale naise» (1968. aasta piiblitõlkes: «ega näinud kedagi muud kui naist»).

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on neljanda evangeeliumi autoriks apostel Johannes, keda evangeeliumis endas nimetatakse «jüngriks, keda Jeesus armastas». Johannes pärines Galileast Betsaidast, ta oli Sebedeuse ja Saloome poeg ning apostel Jaakobus Vanema vend. Pärimuse järgi elas ta ainsana Jeesuse kaheteistkümnest apostlist kõrge vanaduseni ning suri loomulikku surma.

Evangeeliumi lõpul sõnastab autor ühemõtteliselt oma kirjatöö eesmärgi: «Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et te usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes.» (Jh 20:30j) Kirikuisad järeldavad sellest, et Johannese evangeelium on kirjutatud aasta 100 paiku³, tükk aega pärast kolme esimest evangeeliumi, mida autor tundis ja mida ta pidas vajalikuks täiendada eeskätt õpetuslikult seisukohalt.

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist, mis põhiosas keskenduvad Jeesuse avaliku tegevuse viimasele aastale ning kujutavad seda jätkuva teekonnana Galileast Jeruusalemma, kus «viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast» (Lk 18:31), kõneleb Johannes kolmest erinevast korrast, mil Jeesus Galileast Jeruusalemma rändas, ning kuigi on mitmeid teiste evangeeliumidega kattuvaid jutustusi, on umbes üheksa kümnendikku Johannese evangeeliumis esitatud materjalist selline, mida ei leia ülejäänud kolmest.

Laias laastus jaguneb Johannese evangeelium kaheks suureks osaks, mida võiks pealkirjastada kui «Jeesus ja maailm» (Jh 1:19–12:36) ning «Jeesus ja Tema jüngrid» (Jh 13:1–21:25). Esimese osa raamistuseks on ühelt poolt üldine sissejuhatus kogu evangeeliumile (Jh 1:1–18) ning teiselt poolt pessimistlik kokkuvõte (Jh 12:37–50), milles tõdetakse, et «ehkki Jeesus oli nende silma all teinud nii suuri tunnustähti, ei uskunud nad siiski Temasse» (Jh 12:37).

Evangeeliumi keskseks teoloogiliseks teemaks on Selle tulemine, «kes tuleb ülalt» ja «on üle kõikide» (Jh 3:31) ning kes, olles «pärit Jumala juurest», «läheb tagasi Jumala juurde» (Jh 13:3). Just siin vastanduvad teravalt [vaenulik] maailm ja Jeesuse jüngrid, kusjuures tolle vaenuliku, jumalatu maailma esindajateks on paraku eeskätt need, kes peaksid olema Jumala omad ja kelle süü on seetõttu märksa rängem kui nende oma, kes on sündinud [vaimulikult] pimedana.⁴ Evangeeliumi proloogis väljendatakse seda sõnadega: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu.» (Jh 1:11)

---

³ Uuemas kirjanduses on mitmeid autoreid, kes on Johannese evangeeliumi arvatava kirjutamisaja nihutanud märksa varasemaks, ajavahemikku aastast 40 kuni aastani 60.

⁴ Vrd Jh 9:41: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.»

Vastandiks on need, kes Ta vastu võtavad – neile «andis Ta meelevalla saada Jumala lasteks» (Jh 1:12). Nagu Jumala igavene Sõna sai lihaks, sündides inimesena siia maailma, nii sünnivad Temas need, kes «usuvad Tema nimesse», igaveseks eluks. Jumala Poeg on tulnud alla maa peale (vrd nt Jh 6:33), et maapealsed võiksid Temas saada ülendatud taevasse. Temas on «taevas avatud» (vrd Jh 1:51) ning pärast oma ülestõusmist on Jeesus läinud taevasse, Isa juurde, tagasi, et seal omadele aset valmistada (Jh 14:2).

Kiriku traditsioon näeb Johannese evangeeliumi ka väga sakramentaalse tekstina: selle keskmes on algusest lõpuni nii ristimine kui armulaud⁵, millele lisandub jüngritele pattudest lahtimõistmise meelevalla andmine pärast Jeesuse ülestõusmist (Jh 20:22j).

Vähemalt analoogiana tuleb Johannese evangeeliumi ülesehitus meelde ka vanakirikliku jumalateenistuse jagunemist katekuumenite ja usklite missaks.⁶ Esimese osa kõrgpunktiks oleks sellise vaatlusviisi puhul pimedana sündinu tervendamine (Jh 9) kui ettevalmistus ristimiseks ning Laatsaruse ülesäratamine surnuist (Jh 11) kui ristimise võrdpilt, mille kommentaariks sobivad Jeesuse poolt veidi hiljem öeldud sõnad: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiwa ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja. Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks. Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija.» (Jh 12:24–26) Evangeeliumi teine osa – usklite missa võrdpildina – keskendub viimasel õhtusöömaajal kõneldule ja toimunule, risti ja ülestõusmise müsteeriumile ning uuele elule, mis ulatub ajast igavikku (vrd Jh 21:22j).

Igal juhul tuleb Johannese evangeeliumi lugedes ja tõlgendades pidada meeles ühelt poolt pidevat vastuolu Jeesuse ja Tema omade ning vaenuliku, jumalatu maailma vahel, ning teiselt poolt seda, et evangeeliumis avalduvad usutõed Jeesuse, Jumala lihaksaanud Sõna kohta kõnelevad samaaegselt ka nendest, kes nagu Temagi «ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:13).

Keelelisi märkuseid

Koidu ajal – ὄρθρου – sõna ὄρθρος tuleneb tõenäoliselt verbist αἴρω – «üles tõstma» – ja tähistab päevatõusu aega.⁷

Pühakotta – εἰς τὸ ἱερόν – sõna ἱερόν tähendab «pühapaik», «pühamu», «tempel».

---

⁵ Kuigi Johannese evangeelium ei too erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist meieni Püha Õhtusöömaaja kirjeldust.

⁶ See seletaks ka – arkaandistsipliini silmas pidades –, miks Johannes ei kirjelda Püha Õhtusöömaaga.

⁷ Ilmselt pole juhus, et vahetult pärast abielurikkumiselt tabatud naise lugu ütleb Jeesus enda kohta: «Mina olen maailma valgus. Kes järgneb mulle, ei käi pimeduses, vaid tal on elu valgus.» (Jh 8:12)

Rahvas – ὁ λαός – sõna λαός tähistab nii kogu rahvast kui kuskil koos olevat rahvahulka või mingi paiga (linna, maakoha) rahvast.

Istus – καθίσας – sõnasõnalt: «olles maha istunud».⁸

Variserid – οἱ Φαρισαῖοι – sõna Φαρισαῖος tuleneb heebrea verbist ψῆξ – «eraldama», «eristama».

Tabatud – κατελιημμένην – sõna καταλαμβάνω tähendab «[midagi] omandama», «kätte saama», «tabama», ka ülekantult «ära tabama», «taipama».

Naise – γυναῖκα – sõna γυνή tähistab naist sõltumata vanusest ja perekonnaseisust, vahel ka spetsiifiliselt abielunaist.

Tõid – ἄγουσιν – «toovad».⁹

Panid ta keskele seisma – στήσαντες αὐτήν ἐν μέσῳ – «olles pannud ta keskele seisma».

Ütlesid – λέγουσιν – «ütlevad».

Jeesusele – αὐτῷ – «Talle» (originaalis puudub siin Jeesuse nimi).

Õpetaja – διδάσκαλε – sõna διδάσκαλος – «õpetaja», «juhendaja», «meister» – tuleneb verbist διδάσκω – «õpetama», «juhendama».

Tabati – κατείληπται – «on tabatud», «on võetud kinni».

Abielurikkumiselt – ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη – sõnasõnalt võiks tõlkida: «otse abielu rikkumise pealt».¹⁰

On...käskinud – ἐνετείλατο – sõna ἐντέλλομαι tähendab «korraldust andma», «käskima».

Seaduses – ἐν...τῷ νόμῳ – sõna νόμος tähendab «seadus», «korraldus», «asjakorraldus», tähistab siin konkreetselt Moosese Seadust.

Niisugused – τὰς τοιαύτας – kuna originaalis on tegemist naissoo vormiga, võiks tõlkida ka «sellised naised» või «niisugused naised», «säherdused naised».

⁸ 1968. aasta piiblitõlkes ja 1989. aasta Uues Testamendis: «istus maha».

⁹ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

¹⁰ 1739. aasta Piiblis väga kõnekalt: «on leitud abbiellorikkumise töö peäl ollemast». 1989. aasta Uues Testamendis: «abielurikkumise teo pealt».

Proovile pannes – πειράζοντες – sõna πειράζω tähendab «läbi katsuma», «proovima», «proovile panema», ka «kiusama», «kiusatusega ahvatlema».¹¹

Et nad saaksid Teda süüdistada – ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ – sõna κατηγορέω tähendab «süüdistama», «süüdistust esitama» (nt kohtu ees).¹² Väljendi mõtteks on vaieldamatu tõendi omandamine konkreetse süüdistuse esitamiseks.¹³

Jeesus – ὁ...Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Küsites – ἐρωτῶντες – sõna ἐρωτάω tähendab «küsima», «nõudma», «[tungivalt] paluma» ning selle kaastähenduseks on proovile panemine, läbikatsumine.

Peale käisid – ἐπέμενον – sõna ἐπιμένω tähendab «[millegi juurde] kindlaks jääma», «jätkama», «milleski püsiv olema».

Ajas...enese sirgu – ἀνάκυψας – sõnasõnalt võiks tõlkida: «sirutudes», kusjuures tõenäoliselt ei tähenda see siin mitte püsti tõusmist, vaid pilgu tõstmist.

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Kes teie seast ei ole pattu teinud – ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν – võiks tõlkida ka: «see teist, kes on [ilma] patuta».¹⁴ Sõna ἀναμάρτητος – «patutu» – koosneb eitavast eesliitest α ja verbist ἀμαρτάνω – «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama».

Lahkusid nad üksteise järel – ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἰς – sõna ἐξέρχομαι tähendab «välja minema». Originaalis kasutatud lõpetamata tegevust väljendavat lihtmineviku ajavormi silmas pidades võiks tõlkida ka «hakkasid nad üksteise järel välja minema».

Vanematest – ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων – sõna πρεσβύτερος tähistab nii ealt kui ametilt vanemat¹⁵ ning seda kasutatakse ka rahvavanemate tähistamiseks.¹⁶

Jäid üksnes Tema ja keskel seisev naine – κατελείφθη μόνος καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὗσα – sõnasõnalt: «jäi Tema üksi ja keskel olev naine».

---

¹¹ 1968. aasta piiblitõlkes: «kiusates».

¹² Siit on pärit näiteks sõna «kateooriline», mille vasteks annab võõrsõnade leksikon «kindlasti väite, tingimata kehtiv, otsustav».

¹³ 1968. aasta piiblitõlkes: «et neil oleks kaebamist Tema peale».

¹⁴ 1968. aasta piiblitõlkes: «Kes teie seast on patuta».

¹⁵ 1989. aasta Uues Testamendis: «eakamaist».

¹⁶ Siit tuleneb ka sõna «presbüter» – «kogudusevanem» –, millest on pärit eestikeelne «preester».

Jeesus ajas enese sirgu – ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς – sõnasõnalt: «ennast sirgu ajades aga Jeesus».

Kas keegi ei ole sind surma mõistnud – οὐδείς σε κατέκριεν – sõna κατακρίνω tähendab «süüdi mõistma», «hukkamise vääriliseks tunnistama».¹⁷

Issand – κύριε – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Ära enam tee pattu – μηκέτι ἀμαρτάνε – sõna ἀμαρτάνω tähendab «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama».

Sisuline analüüs

Lõiku Jh 7:53–8:11 peetakse tavaliselt lisanduseks, mida Johannese evangeeliumi algses tekstis ei olnud. Sellele, et tegemist on sünoptiliste evangeeliumide mõju kandva lisandusega, võib viidata näiteks sõnakasutus: Johannes ei maini mujal Õlimäge (Jh 8:1), ka kirjatundjaid nimetatakse üksnes siin (Jh 8:3), samal ajal kui väljend «kirjatundjad ja variserid» on väga sagedane teistes evangeeliumides. Kommentaatorid juhivad tähelepanu ka sellele, et lugu näib olevat üsna lõdvalt seotud eelneva ja järgneva, kuigi see on oma praegusesse asukohta paigutatud kirjanduslikult väga meisterlikult, andes muuhulgas lugejale väikse hingetõmbepausi keset pikki kõnesid ja dialooge.

Praeguses kontekstis leiab kirjeldatu aset lehtmajadepüha ajal: Jerusalemmas on koos palju rahvast, meeolu on ülev, ent samal ajal on Jeesus sattunud teravasse vastuollu nii rahvajuhtide kui usulise eliidiga. Suurkohus oli andnud käsu Jeesus vahistada (Jh 7:30), ent templisulased polnud seda teinud, kuna Jeesuse kõne oli neilegi mõju avaldanud: «Ükski inimene ei ole veel kunagi nõnda rääkinud nagu see inimene.» (Jh 7:46)

Paistab, et peamiseks tüliküsimuseks oli kujunenud mitte niivõrd Jeesuse õpetus, kuivõrd Tema isik. Kui Jeesus läks pühade keskpaiku templisse ja seal õpetas, siis küsisid juudid: «Kuidas see tunneb Kirja ilma õppimata?» (Jh 7:15) Et tegemist polnud heatahtlikust huvist võrsunud küsimusega, seda näitab Jeesuse terav reaktsioon: «Minu õpetus ei ole minu, vaid Tema oma, kes minu on saatnud... Kas Mooses ei andnud teile Seadust? Aga keegi teist ei tee Seaduse järgi. Miks te otsite võimalust mind tappa?» (Jh 7:16.19) Rahva vastus pole sugugi vähem terav: «Sinus on kuri vaim. Kes otsib võimalust Sind tappa?» (Jh 7:20)

Vaidluse lõpul ütles Jeesus sõnad, mis on abielurikkumiselt tabatud naise kontekstis äärmiselt kõnekad: «Ärge tehke kohtuotsust näo järgi, vaid tehke õiglane otsus!» (Jh 7:24) Niisiis võib tõdeda, et kui Johannese evangeeliumi kaheksanda peatüki alguse

¹⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «Ega keegi ole sind hukka mõistnud».

näol ongi tegemist hilisema lisandusega, siis pole selle seos eelnevaga nii lõtv, nagu seda sageli esitleda tavatsetakse, vaid tegemist on järjekordse näitega juutide püüdlusest Jeesus vahele võtta ja Temast vabaneda.

Evangelist märgib, et pärast Õlimäel veedetud ööd tuleb Jeesus varahommikul tagasi templisse, istub rabide kombe kohaselt maha ja hakkab tema ümber kogunenud rahvahulgale kõnelema. Jeesust kujutatakse siin kirjatundja ja seaduseõpetajana – nii näib see olevat rahva silmis, tegelikult aga selgub õige pea, et Jeesus pole mitte üksnes Seaduse õpetaja ega interpreeterija, vaid pigem seaduseandja, kelle meelevaldas on otsustada nii Seaduse sisu kui rakendamise üle.

Jutustuse tegevus on dünaamiline ja kiire, seda rõhutavad ka grammatilised vormid (aoristi, oleviku ja mineviku vahelduv kasutamine). Tundub, et Jeesus pole saanud kuigi pikalt õpetada, kui tõenäoliselt Suurkohtu ette teel olnud kirjatundjad ja variserid tirivad kohale abielurikkumiselt tabatud naise ning seavad ta ruumi ja rahvahulga keskele. Jeesusest saab kohtunik, variserid ja kirjatundjad on süüdistajad, küllap neil on kaasas ka tunnistajaid¹⁸, ning kõiki neid ümbritseb publik, nagu tavapärasel kohtusaalis.

Koheselt saab aga selgeks, et Jeesuse vastaste tegelikuks plaaniks pole mitte kohtumõistmine abielu rikkunud naise üle, vaid hoopis Jeesuse enda üle: nad tahtsid Teda proovile panna, kimbatusse ajada, et saada konkreetne põhjus Tema süüdistamiseks – tõenäoliselt selles, et Ta tõstab ennast kõrgemale Moosesest ja tema kaudu antud Seadusest.

Tõeline kohtunik on siiski Jeesus, ning tõelisteks kohtualusteks, nagu loo arenedes selgub, on lisaks abielu rikkunud naisele või isegi enne teda need, kes nõuavad naise kividega surnuks viskamist. Siinkohal tuleb õigluse huvides rõhutada, et jutustuses pole ühtegi märki sellest, nagu kavatsenuks juudid naist lintšida, teda sealsamas surmates – taoline tegevus oleks olnud vastuolus nii Seaduse kui templi pühadusega. Ja sellegipoolest olid nad Jeesuse ees kohtualustena, kuna nende seisukord jumaliku kohtuniku pilgu ees polnud kuigi erinev abielu rikkunud naise omast – õigupoolest võrreldakse Pühakirjas igasugust pattu tihtipeale abielurikkumisega, kuna selle läbi on inimene või rahvas murdnud truudust Jumalale, kes on ta mõrsjana nainud.

---

¹⁸ Abielurikkumist oma silmaga pealt näinud tunnistajaid pidi olema vähemalt kaks ning nemad pidid olema surmaotsuse täideviimisel esimesed: «Surmatav surmatagu kahe või kolme tunnistaja ütluse põhjal; ühe tunnistaja ütluse põhjal ei tohi teda surmata. Tunnistajate käsi tõusku esimesena ta vastu, et teda surmata, ja seejärel kogu rahva käsi. Nõnda kõrvalda kurjus enese keskest! Ärgu astugu kellegi vastu üles ainult üks tunnistaja mõne süüteo või mõne patu pärast, ükskõik missuguse tehtud patu pärast – alles kahe või kolme tunnistaja sõna põhjal saab asi selgeks.» (5Ms 17:6j; 5Ms 19:15)

Kui abielurikkumine oli tõestatud – just nii naise süüdistajad Jeesusele ütlevad: naine tabati otse abielurikkumise aktilt (vt vastavat keelelist märkust) –, siis saab kohtuotsus olla ainult ühene, kuna vastavalt Seadusele tuli abielurikkujad, nii mees kui naine, hukata: «Meest, kes abielu rikub abielunaisega, meest, kes abielu rikub oma ligimese naisega, abielurikkujat meest ja abielurikkujat naist karistatagu surmaga! Kui mees leitakse magamas naisega, kes on teise mehe abielunaine, siis peavad ka nemad mõlemad surema: mees, kes naise juures magas, ja naine. Nõnda kõrvalda kurjus Iisraelist!» (3Ms 20:10; 5Ms 22:22)

See, et tegemist oli niivõrd selge kaasusega, kinnitab omalt poolt, et kirjatundjad ja variserid ei tulnud Jeesuse juurde siiraste kavatsustega, vaid pahatahtlikult, süüdistusmaterjali kogumiseks. Nii said nad, südames kurja ihudes, ise seaduserikkujaks, kes ei taotlenud ei Jumala au ega head oma ligimesele, vaid üritasid saavutada mingeid muid eesmärke. Veidi hiljem ütleb Jeesus: «Kes teist saab tõestada mul ühegi patu olevat? Kui ma räägin tõtt, miks te siis ei usu mind? Kes on Jumalast, see kuuleb Jumala sõnu. Teie ei kuule selle pärast, et teie ei ole Jumalast.» (Jh 8:46j)

Kahtlemata ei olnud ebasiirus ja Jeesuse vastu kurja plaanimine kirjatundjate ja variseride ainus patt, ja küllap kuulus neist mitmete pattude hulka ka abielurikkumine, vähemalt sellel tasandil, millest Jeesus kõneleb Mäejutluses: «Te olete kuulnud, et on öeldud: Sa ei tohi abielu rikkuda! Aga mina ütlen teile: Igaüks, kes naise peale vaatab teda himustades, on oma südames temaga juba abielu rikkunud.» (Mt 5:27j) Nii pole midagi imestada, et Jeesuse sõnad puudutasid tema vastaste südametunnistust ning need, kes olid äsja nõudnud abielu rikkunud naise süüdimõistmist ja hukkamist, lahkusid üksteise järel, alustades kõige vanematest (kelle paturegister oli arusaadavatel põhjustel kõige pikem).

Sageli küsitakse ja arutatakse, milline võiks olla Jeesuse kummardumise ja maa peale kirjutamise tähendus. Lihtsaim ja ehk ka sagedasim vastus on, et Jeesus positsioneeris ennast seeläbi kõrvalseisjana – aga see ei ole kuigi tõenäoline, kuna Ta ju tegelikult ei jäänud kõrvalseisjaks, vaid käitus tõelise kohtunikuna, kusjuures mitte ainult väliselt, vaid koguni Teda ümbritsenud ja ootamatult Tema kohtualusteks osutunud inimeste südames. Ka maa peale kirjutamise justkui eimillegi kritseldamiseks pidamine (sarnaselt sellega, mida paljud inimesed teevad kas millegi üle mõtiskledes või lihtsalt ajatäiteks) ei ole veenev, kuna selleks on evangelisti kirjeldus liiga spetsiifiline, pealegi peab ta vajalikuks nimetada seda kaks korda.

Kõige tõenäolisem tundub olevat, et Jeesus rõhutab seeläbi oma autoriteeti seaduseandjana. Kirjatundjad ja variserid kõnelevad Moosesest, kes on andnud Seaduses korralduse abielurikkujad kividega surnuks visata, siin on aga tegemist kellegagi, kes on Seaduse nii Moosesele kui tema kaudu oma rahvale andnud. Sõrm, mis siin maa peale kirjutab, on sisuliselt sama sõrm, millega kord Seadus kivitahvlitele

kirjutati: «Ja kui Ta oli lõpetanud kõneluse Moosesega Siinai mäel, siis Ta andis temale kaks tunnistuslauda, kivilauda, mille peale oli Jumala sõrmega kirjutatud.» (2Ms 31:18); «Ja Issand andis mulle kaks kivilauda, millele oli kirjutatud Jumala sõrmega, ja nende peal olid kõik sõnad, mis Issand oli kogunemispäeval teile rääkinud mäel tule seest.» (5Ms 9:10)

Samuti, iseäranis silmas pidades, et igasugune patt on Jumala suhtes toime pandud abielurikkumine, ei saa välistada seost prohvet Jeremija sõnadega: «Issand, Iisraeli lootus! Kõik, kes Sinu hülgavad, jäävad häbisse. Kes minust taganevad, kirjutatakse põrmu, sest nad on jätnud maha elava vee allika, Issanda.» (Jr 17:13) Abielurikkumiselt tabatud naise loo kontekstis tähendaks see, et kõik need, kes on oma tegudega või isegi ainult oma südames Jumala Seaduse «põrmu kirjutanud», kirjutatakse ka ise põrmu – seda enam, et nad ongi põrm ja peavad jälle põrmuks saama (vrd 1Ms 3:19).

Jeesus ei kahanda sugugi abielurikkumise kui patu raskust. Vastupidi, Jeesus ei kahtle, et naine oli tõepoolest abielu rikkunud, ning teda minna lastes ütleb Ta naisele rõhutatult (nagu Ta oli öelnud Betsata tiigi ääres tervendatud halvatu): «Ära enam tee pattu!» (Jh 8:11; vrd Jh 5:14) Jeesus ei sea kahtluse alla ka Seaduses abielurikkumise eest ette nähtud karistust – Ta ei lase seda täide viia kahel põhjusel: esiteks seetõttu, et neil, kes tahtsid seda teha, ei olnud selleks moraalset autoriteeti, kuna nad olid ise sama kohtuotsusega süüdi mõistetud, ning veelgi olulisemana seetõttu, et Jeesuse enda missiooniks oli tuua oma surmaga ohver kõikide pattude andeksandmiseks. Jumal «on teinud patuks meie asemel selle, kes patust midagi ei teadnud, et meie saaksime Jumala õiguseks Tema sees» (2Kr 5:21).

Nagu öeldud, ei ole Jeesus mitte Seaduse õpetaja ega interpreteerija, nagu arvasid Teda kuulama tulnud rahvahulgad, ega kindlasti mitte kohtualune, keda saaks Seaduse alusel süüdi mõista, nagu tahtsid Tema vastased, vaid Jeesus on seaduseandja ning Tema meelevallas on ka halastus ja armuandmine Seaduse rakendamisel, kusjuures meile osaks saava armu eest on Ta maksnud ülirikkalikult omaenda süütu surmaga.

Jutluseks

Nelipühale järgneva viienda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Halastage». Teemat sissejuhatav tekst on järgmine: «Inimese asi ei ole oma ligimest hukka mõista, sest üksnes Jumalal on õigus kohut mõista. Meid kutsutakse üksteisele andestama ning edendama õiglust ja headust. Me kuulume patuste inimeste kirikusse, kes elab Jumala andeksandmisest.»

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Sm 12:1–10.13) prohvet Naatani süüdistuskõne Batsebaga abielu rikkunud ja Batseba mehe Uurija surma saata käskinud Taaveti vastu. Lugemine ei lõpe aga mitte

Taaveti süüdi- ja hukka mõistmisega, vaid armukuulutusega: «Issand on juba su patu sulle andeks andnud. Sa ei sure.»

Teise lugemisaasta Epistel (Rm 2:1–11) on suunatud ligimese üle kohut mõistvate inimeste vastu, ent mitte selleks, et patu tõsidust pisendada ja inimesi seda kergelt võtma julgustada, vaid selleks, et näidata, et kõik inimesed peavad seisma Jumala kohtu ees ning Jumal «tasub igapähele tema tegude järgi: igavest elu küll neile, kes püsiva heategemise kaudu taotlevad kirkust ja au ja kadumatust, ent viha ja raevu neile, kes on isemeelsed ja tõele sõnakuulmatud, aga kuulekad ülekohtule».

Ei Vana Testamendi lugemise, Epistli ega Evangeeliumi sõnumiks ole inimese vabastamine oma pattude eest vastutamisest, rääkimata patu õigustamisest või sallimisest, vaid ühelt poolt kõigi inimeste patususe rõhutamine ning teisalt Jumala halastuse ja armu esiletoomine. «Jumala juures pole erapoolikust,» ütleb apostel Paulus, ja Jeesus teeb kõigile – mitte ainult Teda kiusama tulnud kirjatundjatele ja variseridele, vaid tõepoolest meile kõigile – äärmise teravusega selgeks, et me kõik olemegi patused ja väärt kividega surnuks viskamist, olgu abielurikkumise või ükskõik millise muu patu pärast, kuna viimselt kujutab iga patt endast truuduse murdmist Jumalale, oma taevasele peigmehele.

Jeesus ei lasknud minna mitte ainult abielu rikkunud naisel, vaid ka neil, kes toda naist süüdistasid – ning kuna nende kõigi kohta oli langetatud üks ja sama kohtuotsus, kehtivad nende kõigi ja meie kõigi puhul ka Jeesuse ühtaegu julgustavad ja hoiatavad sõnad: «Mine, ja nüüdsest peale ära enam tee pattu!»

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus oli tulnud lehtmajadepühaks Jeruusalemma, teades, et Tal on seal juba palju vastaseid, isegi selliseid, kes tahaksid Teda kinni võtta ja tappa. Põhjus seisnes selles, et Jeesust süüdistati endale taolise autoriteedi omistamises, mida Tal justkui ei pidanud olema: Teda peeti õpetamata meheks, isehakanuks. Jeesus vastas neile etteheidetele kinnitusega, et Tema autoriteet pärineb sellelt, kes on Ta läkitanud – Isalt, kelle Poeg Ta on, s.t Jumalalt. Jeesus ei varjanud ennast inimeste eest hoolimata Teda ähvardanud ohust, vaid kõneles avalikult pühakojas, kus Tema ümber kogunes palju rahvast. Jeesuse vastased otsisid võimalust Teda milleski konkreetses süüdistada või Teda vähemalt diskrediteerida, ja leidsidki sobiva juhuse: nad tõid Jeesuse juurde ühe abielurikkumiselt tabatud naise ja seadsid Jeesuse oma arvates väljapääsmatu valiku ette: kas näidata üles halastust ja osutada seeläbi Seadusest üleastujaks, või järgida Seadust kogu selle ranguses ning osutada halastamatuks. Viimselt ei huvitanud Jeesuse vastaseid ei see naine ega jumalik õigus, vaid üksnes oma eesmärkide saavutamine. Nad polnud siirad, ja see tähendab, et oma südames said neistki abielurikkujad – truuduse murdjad Jumalale.

2. Jeesusel polnud vähimatki vaeva nende läbi nägemisega. Ta võttis Talle pakutud kohtuniku rolli vastu – ent kohemaid said süüdistajatestki kohtualused. Eriline ironia seisneb siinkohal selles, et tegelikult tahtsid süüdistajad ise kohut mõista, ja mitte niivõrd abielu rikkunud naise, kuivõrd Jeesuse üle. Jeesus aga näitas esiteks seda, et nemadki on patused, ning teiseks seda, milline on Tema tõeline meelevald: Ta pole mitte Seaduse õpetaja ega interpreteerija või selle alusel kohtu mõistja, vaid Ta on seaduseandja. Ta on seesama, kes oli kord jumaliku sõrmega kirjutanud kivitahvlitele Moosesele antud Seaduse – nagu Ta nüüd kirjutas sõrmega maa peale, andes oma vastastele võimaluse tulla patutundmisele, kahetseda, meelt parandada ja pääseda nõnda sellest, et nad, prohvet Jeremija sõnu kasutades, Jumalast taganenuina «põrmu kirjutataks». Jeesus ei öelnud abielu rikkunud naisele, et tema tegu pole väärt hukkamõistu – naist hukkamisest päästes andis Jeesus talle uue alguse võimaluse, teda seejuures selgelt manitsedes, et ta ei teeks enam pattu. See on Jeesuse sõnum meile kõigile.
3. Jeesuse andestavatel sõnadel ja tegudel on seda suurem kaal, et meile osaks saav arm ei ole tasuta. Selle eest on makstud, ja mitte odavat, vaid kalleimat mõeldavat hinda: selle eest on makstud Jumala ainusündinud Poja surmaga. Too abielu rikkunud naine pääses sel korral surmast, ja nii ei taha Jumal ühegi patustaja hukkumist. Ent keegi pidi siiski surema, et iseennast ohvriks tuues lunastada kõik patused ja nad Jumalaga lepitada – nii et nad võiksid leida igavese elu taevases kirkuses.